

DOI: <https://doi.org/10.31392/NZ-npu-145.2019.10>
УДК 378:364-43(477-100)

Михайлишин Г. Й., Довга М. М.

СТАН ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ ДО РОБОТИ З МОЛОДИМИ СІМ'ЯМИ: РЕГІОНАЛЬНИЙ АСПЕКТ ТА ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД

Сучасній реальності суспільства вимагають працівників високої кваліфікації, які повинні володіти не тільки теоретичним матеріалом, але й бути практично підготовленими до роботи з конкретною категорією осіб. Саме таку професійну підготовку мають надати заклади вищої освіти. Тому нами розглянуто аспекти професійної підготовки майбутніх соціальних працівників до роботи з молодими сім'ями, структуру та її систему у чотирьох українських закладах вищої освіти і проаналізовано чинні освітні програми та робочі навчальні програми підготовки майбутніх соціальних працівників за освітньо-кваліфікаційним рівнем "бакалавр". Також розглянуто підготовку майбутніх соціальних працівників у деяких зарубіжних країнах та визначено переваги такої підготовки на відміну від українських закладів освіти.

***Ключові слова:** професійна підготовка майбутніх соціальних працівників до роботи з молодими сім'ями в українських закладах освіти, освітні програми, робочі навчальні програми, практика, підготовка майбутніх соціальних працівників у зарубіжних країнах.*

Підготовка майбутніх соціальних працівників до професійної діяльності є одним із напрямів професійної освіти на сучасному етапі розвитку української освітньої системи. Оскільки, в результаті такої підготовки соціальний працівник підвищує свої компетентності, рівень відповідальності, організованість у виконанні поставлених задач тощо. Тому професійна підготовка повинна залежати саме від якісної освіти у закладах вищої освіти, що має постійно вдосконалюватися як у формальному, так і в змістовному аспектах процесу навчання. Адже, підготовка соціальних працівників до роботи з конкретною категорією клієнтів (в нашому випадку молодих сімей), має бути досить високою для надання ними відповідної кваліфікованої допомоги молодим сім'ям щодо запобігання появи різноманітних сімейних проблем та їх подолання, дезадаптація сім'ї та її збереження шляхом створення середовища для успішної сімейної соціалізації.

Мета роботи – розкрити особливості професійної підготовки майбутніх соціальних працівників до роботи з молодими сім'ями на сучасному етапі розвитку української освітньої системи та порівняти її з освітніми системами зарубіжних країн.

Підготовка фахівців соціальної сфери залежить від якості змісту університетської освіти та наукових досліджень у цій галузі, передбачає засвоєння студентами категорій, понять та термінів при вивченні соціально-педагогічних дисциплін, оперування ними в практичній діяльності, що дозволить сформувати теоретико-методологічну основу професійного

світогляду майбутнього спеціаліста, допоможе осмислювати сутність соціально-педагогічних явищ та процесів [1, с. 2].

Однією з найменш вирішених проблем соціально-педагогічної галузі є діяльність вищої школи по вдосконаленню форм та змісту стратегії і тактики навчального процесу. Сьогодні гостро стоїть проблема наукового забезпечення підготовки фахівців до соціальної роботи у різних сферах життєдіяльності сім'ї, дітей та молоді. Йдеться про розробку та затвердження сталих навчальних планів, що відповідають вимогам Болонської декларації Євросоюзу та нормам кредитно-модульного навчання за всіма напрямками підготовки, спеціальностями та освітньо-кваліфікаційними рівнями [6].

Питанням підготовки майбутніх соціальних працівників до своєї професійної діяльності слід віднести В. Андрущенка, О. Безпалько, І. Звереву, А. Капську, В. Нікітіна, В. Поліщук тощо.

О. Карпенко вважає, що професійна підготовка соціального працівника дозволяє забезпечити високий рівень готовності студентів до професійної діяльності у соціальній сфері [5, с. 13]. Він обґрунтував необхідність створення освітнього середовища як педагогічної умови активізації професійної підготовки студентів до соціальної роботи та розроблено змістову модель діяльності соціального працівника [5, с. 122].

Науковці А. Капська, О. Карпенко, Л. Міщик, В. Поліщук та інші вважали, що у процесі професійної підготовки майбутніх фахівців соціальної сфери потрібно здійснювати системний, комплексний вплив на особистість студентів сприяючи розвитку у них професійних знань, умінь, навичок, різних особистісних та професійних характеристик та якостей, що забезпечать формування їхньої професійної компетентності та успішність подальшої професійної діяльності [4, с. 335].

Системність у підготовці фахівців соціально-педагогічної сфери забезпечується єдністю низки блоків циклу професійно-орієнтованої підготовки ("Психологія", "Педагогіка", "Вступ до спеціальності", "Соціальна педагогіка", "Технології соціально-педагогічної роботи", "Соціально-педагогічна робота з сім'єю", "Соціально-педагогічна робота з дітьми та молоддю", "Прикладні методики") і специфікою варіативної частини циклу [6].

При аналізі змісту навчання у закладах вищої освіти, зокрема у Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника, Києво-Могилянській академії, Херсонському державному університеті та Подільському спеціальному навчально-реабілітаційному соціально-економічному коледжі щодо професійної підготовки бакалаврів соціальної роботи нами розглянуто освітні програми та робочі програми навчальних дисциплін галузі знань 23 "Соціальна робота" зі спеціальності 231 "Соціальна робота", де викладаються базові (нормативні) та вибіркові навчальні дисципліни. Велику роль у підготовці майбутніх соціальних працівників слід віднести практиці.

Аналіз чинних освітніх програм та робочі навчальні плани з підготовки бакалаврів соціальної роботи з молодими сім'ями відбувається в процесі вивчення таких дисциплін у названих навчальних закладах:

1) для студентів Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника [15]:

– обов'язкові дисципліни циклу загальної підготовки та обов'язкові дисципліни циклу професійної підготовки: Загальна соціологія (1 курс), Основи консультування (2 курс), Основи родинного виховання (2 курс), Педагогіка і психологія родинних взаємин (1 курс), Правові основи соціальної роботи (3 курс), Соціальна педагогіка (1 курс), Соціальна психологія (1 курс), Соціальна профілактика (2 курс), Теорії соціальної роботи (2 курс).

Також у Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника вивчення обов'язкових дисциплін здійснюється на таких напрямках, які стосуються сімей: практична психологія та соціальна реабілітація – Соціально-медичний патронаж (4 курс).

2) для студентів Києво-Могилянської академії [16]:

обов'язкові компоненти: Правові основи соціальної роботи (1 курс), Психологія для соціальної роботи (1 курс), Основи соціальної політики (3 курс);

3) для студентів Херсонського державного університету [17]:

обов'язкові компоненти: Правові основи соціальної роботи (2 курс), Теорія соціальної роботи (2 курс), Основи консультування (2 курс), Соціальна педагогіка (2 курс), Технології соціальної роботи (2 і 3 курси);

4) для студентів Подільського спеціального навчально-реабілітаційного соціально-економічного коледжу [18].

Обов'язкові компоненти поділені на нормативні навчальні дисципліни загальної підготовки та нормативні навчальні дисципліни професійної підготовки: Основи соціальної політики (1 курс), Право соціального забезпечення (3 курс), Соціальна робота з сім'ями, дітьми та жінками (2 курс), Теорія соціальної роботи (1 курс), Методика і технологія соціальної роботи (2, 3 і 4 курси), Право в соціальній роботі (сімейне, трудове, адміністративне, господарське) (2 курс).

Серед дисциплін обраних студентами до роботи з молодими сім'ями слід віднести:

1) у Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника [15]: Правознавство (3 курс).

Також у даному навчальному закладі, крім дисциплін за вибором студента є дисципліни за вибором навчального закладу.

2) у Києво-Могилянській академії [16]: Соціальна психологія (4 курс);

3) у Херсонському державному університеті [17]: Правознавство (3 курс), Сімейне консультування та супровід (4 курс);

4) у Подільському спеціальному навчально-реабілітаційному соціально-економічному коледжі також як і в нормативних навчальних дисциплінах здійснено поділ навчальних дисциплін за самостійним вибором студента на навчальні дисципліни загальної підготовки та навчальні дисципліни професійної підготовки. До навчальних дисциплін професійної підготовки відносять: Соціальна педагогіка (1 курс), Практична психологія в системі соціальної роботи (4 курс) [18].

Проаналізувавши освітні програми та робочі навчальні плани по

підготовці бакалаврів спеціальності 231 "Соціальна робота" слід сказати, що протягом перших 2 років навчання викладаються здебільшого однаковим переліком навчальних дисциплін, зокрема Соціальна педагогіка, Соціальна психологія, Основи консультування, Теорія соціальної роботи, Психологія для соціальної роботи, Правові основи соціальної роботи, Технології соціальної роботи тощо.

Щодо вибіркового компонента в університетах, то він відповідає рівню вибору студента до власних знань, умінь, зацікавленості та викликів суспільного розвитку. Також для більш професійної та фахової підготовки майбутніх соціальних працівників в освітній процес вводять спецкурси, які допоможуть більш змістовно підготувати фахівця соціальної сфери до роботи з молодими сім'ями. Тому для роботи з даною категорією осіб було б доцільно розробити навчально-методичний комплекс з спецкурсу "Основи соціально-правового захисту молодих сімей".

В результаті розгляду робочих програм навчальних дисциплін можна визначити питання, які розглядаються студентами цієї спеціальності, зокрема:

– умови життя та етапи життєвого циклу сім'ї; типологія сучасних сімей; основні тенденції і проблеми розвитку сучасної сім'ї в Україні та світі ("Загальна соціологія");

– зміст та форми соціально-педагогічної роботи з різними типами сімей; соціальна підтримка молодих сімей ("Соціальна педагогіка");

– сім'я як мала соціальна група; типи і функції сімей; сім'я як об'єкт соціально-психологічних досліджень; клієнти соціальної роботи: психологічний аспект; подружні пари, що мають серйозні подружні конфлікти ("Соціальна психологія", "Психологія для соціальної роботи", "Практична психологія в системі соціальної роботи");

– стан та основні тенденції розвитку сім'ї в Україні; сімейна політика в Україні на сучасному етапі; характеристика системи державної допомоги сім'ям з дітьми: допомога у зв'язку з вагітністю та пологами, одноразова допомога при народженні дитини, допомога по догляду за дитиною по досягненню нею 3-го віку ("Основи соціальної політики", "Право соціального забезпечення", "Правові основи соціальної роботи");

– права та обов'язки подружжя; права та обов'язки батьків та дітей; укладення та припинення шлюбу ("Право в соціальній роботі (сімейне, трудове, адміністративне, господарське)", "Правознавство");

– поняття та види взаємовідносин у сім'ї; методи та технології соціальної роботи з сім'єю; організація надання допомоги сім'ям; практичні завдання соціальної роботи з сім'ями ("Теорії соціальної роботи");

– завдання соціальної роботи з сім'єю; технології сімейної терапії, консультування, інспектування, соціального патронажу; специфіка роботи соціального працівника з молодю сім'єю; методика організації сімейного клубу та сімейне консультування ("Технології соціальної роботи", "Методика і технологія соціальної роботи");

– зміст, завдання та проблеми сімейного консультування; стратегія і технологія сімейного консультування; індивідуальне та групове сімейне

консультування; особливості психологічного консультування подружніх пар; особливості консультування молодят; технології роботи з подружніми парами та проблем з розподілу ролей; життєвий цикл сім'ї; взаємини між подружжям; сучасні проблеми та сімені кризи; зміст та напрям соціально-педагогічної діяльності з сім'єю ("Основи консультування", "Сімейне консультування та супровід");

– соціальна профілактика в роботі з молодими родинами; перша консультація; вивчення проблем родини; психокорекція сімейних відносин та психокорекція порушення функцій молодих родин; соціальна профілактика в діяльності центрів соціальних служб для молоді ("Соціальна профілактика");

– соціальна робота з сім'єю та її особливості; молода сім'я та технології роботи з сім'єю ("Соціально-медичний патронаж");

– характеристика різних видів сім'ї; форми та методи соціальної допомоги молодій сім'ї; шляхи подолання сімейних конфліктів ("Соціальна робота з сім'ями й дітьми, жінками");

– стан сім'ї в сучасному суспільстві; витоки та тенденції розвитку сім'ї в сучасному світі та українському суспільстві; психологічні особливості молодих родин; життєві цикли сім'ї та критичні періоди у житті сім'ї; функціонально-рольова та структура сім'ї; сімейні сварки та конфлікти; умови створення психологічно-здорової сім'ї ("Основи родинного виховання", "Педагогіка та психологія родинних взаємин").

Важливе значення у професійній підготовці майбутніх соціальних працівників до роботи з молодими сім'ями слід віднести практиці, яка є результатом засвоєння теоретичних знань під час навчання. Так у Прикарпатському національному університеті передбачено навчальна практика на першому курсі, виробнича волонтерська практика на другому курсі, виробнича практика в ЦСССМ та виробнича практика в територіальних центрах на третьому курсі і просто виробнича практика на четвертому курсі (18 кредитів) [15]. Тоді як у Києво-Могилянській академії на другому курсі ознайомча практика, на третьому курсі п'ятого та шостого семестру навчальна практика 1 і на четвертому курсі сьомого семестру навчальна практика 2 (16 кредитів) [16]. У Херсонському державному університеті передбачено на другому і на третьому курсі навчальна практика, а на четвертому виробнича (21 кредит) [17]. Щодо Подільського спеціального навчально-реабілітаційного соціально-економічного коледжу передбачено два види практики: з методики та технології соціальної роботи та виробнича практика (6 кредитів) [18]. Тож як ми бачимо, з загальних 240 кредитів разом по усіх чотирьох названих закладах в середньому 25 кредитів належить практиці.

Безумовно, що потрібно розширити базу практики та збільшити термін для студентів та контролювати її проходження, для того, щоб майбутні соціальні працівники могли поспілкуватися з молодими сім'ями, зрозуміти їхні проблеми, шукати способи їх вирішення та навчитися виконувати надані їм обов'язки тощо.

В Європі спостерігається тенденція до збільшення державної відповідальності за освіту, яка раніше була приватною. Підтвердженням цього

є поступова ліквідація чіткого розмежування між соціальною роботою та іншими спорідненими формами діяльності. Помітний перехід від середнього до вищого рівня підготовки. Але реалізація цих тенденцій, у більшості випадків, визначається особливостями національних систем підготовки соціальних працівників. Це накладає певний відбиток на формування їхньої професійно-педагогічної культури [3, с. 48].

Тому нам слід розглянути як відбувається підготовка майбутніх соціальних працівників в деяких зарубіжних країнах і проставити відмінність та переваги між підготовкою на території України.

Дослідники з напрямку вивчення особливостей підготовки соціальних працівників за кордоном звертають увагу, що є певні загальні тенденції, а саме: інтегративний характер і міждисциплінарні зв'язки при підготовці фахівців з соціальної роботи. Найбільший вплив у процесі підготовки мають філософія, соціологія, психологія, педагогіка, антропологія, етика, медична підготовка, право. Характерною рисою слід вважати також широке впровадження сучасних теоретичних концепцій, заснованих на цій інтегративності [14]. Інша спільна риса у підготовці соціальних працівників у зарубіжних країнах – це орієнтованість освіти на практичну діяльність. Практична складова відіграє важливу роль у підготовці майбутніх фахівців. Більшість країн сприяють роботі своїх студентів за кордоном. Важливим фактором оволодіння професією є також участь у суспільних організаціях, соціальних акціях, поєднання навчання і роботи у соціальних закладах [7].

У багатьох країнах діє добре розбудована система допрофесійної і початкової професійної підготовки (США, Великобританія, Франція). Дуже часто така підготовка здійснюється шляхом участі у волонтерській діяльності, або у процесі роботи помічником соціального працівника. В деяких країнах (Велика Британія) ця підготовка має багаторівневу структуру. В ході такої діяльності претендент має змогу професійно самовизначитися, а фахівці об'єктивно оцінити ступінь його придатності до даного виду діяльності. Документально оформлені результати такої діяльності враховуються при вступі претендента у вищі навчальні заклади, а в деяких країнах (Німеччина) вони є обов'язковими [13, с. 257]. В свою чергу в Україні участь у волонтерській діяльності чи інші діяльності щодо оцінки придатності до соціальної роботи як умова вступу в заклади вищої освіти відсутня.

Програми підготовки у Великобританії передбачають чотирирічні курси на звання бакалавра, однорічну аспірантуру, дворічні курси для тих, які не закінчили повний курс університету. Випускники одержують кваліфікаційні дипломи і сертифікати. Особливістю університетської підготовки соціальних працівників є багатоступеневий та інваріантний характер. Найбільш поширеними є три рівні університетської підготовки: диплом спеціаліста із соціальної роботи; диплом бакалавра і диплом магістра [11, с. 8].

Підготовка соціальних працівників у Великобританії організовується та забезпечується університетами або коледжами, у співпраці з різними типами соціальних агентств. Вони беруть на себе спільну відповідальність за відбір студентів, їх навчання і оцінювання, а також підтримку їх підготовки на

сучасному рівні [10].

Підготовка майбутніх соціальних працівників у Швеції відбувається поступенево, а саме: Перший ступінь – основний курс, розрахований на 4 семестри (2 роки), дає загальну теоретичну базу професії, включає вивчення теорії соціальної роботи, методів соціальної роботи, основ загальної психології та вікової психології, соціології, політології, соціальної політики юриспруденції та інших. Другий ступінь – практична робота, яку студенти проходять у п'ятому семестрі, триває 20 тижнів та є безперервною. Третій ступінь – поглиблені теоретичні курси з різних напрямків спеціалізації у 6-7 семестрах, які вимагають глибоких попередніх знань з основ соціальної роботи, педагогіки та психології, зокрема вікової, практичних навичок роботи, отриманих під час польової практики [9].

Також щодо функцій соціального працівника, то в країнах європейської спільноти, а також Канаді та США спрямовані на надання необхідної допомоги та підтримки доволі широкому колу інших категорій споживачів соціальних послуг (неповносправні діти та дорослі, діти-сироти, дезадаптована молодь, узалежені від психоактивних речовин (тютюнопаління, алкоголізм, наркоманія) та від процесів (азартні ігри, інтернетоголізм, шопоголізм і ін.), дисфункційні сім'ї, особи в кризових станах тощо). В країнах ЄС та США останнім часом все більшого значення в процесі надання соціальної допомоги потребуючим відіграє “третій” сектор (родина, друзі, сусіди, локальна спільнота, недержавні неприбуткові організації) [13, с. 257].

В Українських навчальних закладах в свою чергу підготовка соціального працівника є: 1) загальною, де їх готують до роботи в державних структурах допомоги; 2) більшість предметів є загальними дисциплінами, ніж спеціальним до конкретної категорії клієнтів; 3) відсутній поділ спецкурсів щодо відповідної спеціалізації. Якщо в нас більшість дисциплін є загальноосвітніми та гуманітарними, то в зарубіжних країнах вони є фаховими і спеціальними до конкретного виду діяльності.

Зокрема, навчальна програма професійних училищ Німеччини, які готують фахівців по догляду за сім'єю, розрахована на два-три роки навчання залежно від федеральної землі. Вона передбачає одно-дворічну теоретично-практичну підготовку і поглиблену практику у сфері допомоги сім'ї або в закладах допомоги молоді тривалістю шість-дванадцять місяців. Крім загально-освітніх та психолого-педагогічних предметів майбутні фахівці по догляду за сім'єю вивчають основи ведення домашнього господарства, приготування їжі, догляд за житлом та одягом, догляд за немовлятами та породіллями, догляд за хворими і людьми похилого віку, надання першої медичної допомоги тощо. Навчання завершується державним іспитом, після якого випускникам присвоюють звання “державно визнаний фахівець по догляду за сім'єю” і видають відповідний сертифікат [8, с. 91].

Також слід звернути увагу на практичну складову професійної підготовки майбутніх соціальних працівників, на яку в зарубіжних країнах приділяється більша увага, ніж в Україні. Для прикладу у Великобританії та Швеції практика становить цілий другий курс від 9-12 місяців (це приблизно 40-50% від усього

навчального процесу), тоді як в Україні вона закінчується кожного року одним місяцем її проходження, що в сумі становить 7-12% усього навчального процесу.

Для прикладу, польова практика є однією з основних відмінних рис навчання соціальної роботи в США. Тут студенти усвідомлюють цінність соціальної роботи, навчаються розвивати професійні відносини з клієнтами в процесі надання допомоги, починають реалізовувати ідею відповідальності перед клієнтом, агентством, громадою, зустрічаються з етичними дилемами та намагаються вирішувати їх, застосовують на практиці знання поведінки та потреб людини, про ресурси місцевої общини, встановлюють зв'язок своєї практичної роботи з підходами до оцінки її результатів [12].

Важлива роль у процесі практичної підготовки майбутніх соціальних працівників у Великій Британії, на відміну від України, належить педагогу-наставнику. Від його професійної компетентності залежать як успіх практики в цілому, так і ступінь задоволеності практикою студентів. Тому підбір навчання й утримання в штаті кваліфікованих педагогів-наставників – важливе завдання, яке перебуває в центрі уваги всіх закладів соціальної роботи Великобританії, що орієнтуються на високі стандарти професійної підготовки [2].

Тому можна проставити переваги професійної підготовки майбутніх соціальних працівників у зарубіжних країнах від їх підготовки в освітніх закладах України:

1) професійна підготовка майбутніх соціальних працівників є інтегративною;

2) містить міждисциплінарні зв'язки;

3) впроваджено та застосовано сучасні концепції;

4) розбудована система допрофесійної і початкової професійної підготовки;

5) результати допрофесійної і початкової професійної підготовки враховуються при вступі у заклади вищої освіти, а в деяких університетах є обов'язковою умовою вступу;

6) готують фахівця не широкого профілю, а фахівця з конкретною групою клієнтів;

7) незалежно від спеціалізації обов'язковим є вивчення певних дисциплін, а потім залежно від обраної спеціалізації продовжується вивчення спецкурсів, що відповідають специфіці роботи майбутнього соціального працівника;

8) участь у суспільних організаціях та соціальних акціях;

9) співпраця закладів вищої освіти з різними соціальними агенствами та закладами за рахунок чого відбувається студентами поєднання навчання і роботи у них;

10) сприяють роботі студентів за кордоном;

11) підготовка студентів спрямована на практичну діяльність, де 40-50% відводиться практиці;

12) підбір кваліфікованих педагогів для здійснення якісної професійної підготовки майбутніх соціальних працівників.

Висновки. Таким чином, професійна підготовка майбутніх соціальних працівників до роботи з молодими сім'ями є проблемою досить актуальною, оскільки, в процесі усього навчального процесу студенти набувають комплексних теоретичних знань та вмінь, які мають застосувати в практичній діяльності. Тобто відбувається системний та послідовний розвиток майбутнього фахівця соціальної сфери, який повинен бути готовим до професійної діяльності з конкретною категорією клієнтів.

Слід сказати, що професійна підготовка майбутніх соціальних працівників відбувається в названих українських університетах на належному рівні (240 кредитів). Оскільки, на сучасному етапі розвитку освітньої сфери в навчальні плани включені дисципліни, які є важливими у формуванні професійних знань майбутнього соціального працівника (наприклад, Теорія соціальної роботи, Технології соціальної роботи, Правові основи соціальної роботи тощо), що є свідченням входження України в Болонський процес. Що ж стосується змісту навчальних предметів, то у них потрібно вкласти більше значення цілі майбутньої професії у подальшій професійне самовизначення, а не стандартний опис документації та технічної роботи тощо. Оскільки соціальний працівник має бачити та відчувати проблему з середини і вміти її вирішити враховуючи усі аспекти конкретних груп клієнтів, в нашому випадку молодих сімей. А зарубіжний досвід він доволі є позитивним, оскільки враховуючи на незначні прогалини в українській системі освіти дасть змогу вдосконалити та розширити професійну підготовку, і студенту засвоїти усі аспекти професії у подальшій своїй професійній діяльності.

Використана література:

1. Балдинюк О. Д. Ведення професійної документації як важлива складова професійної підготовки майбутніх соціальних працівників. URL: [http:// https://dspace.udpu.edu.ua/jspui/handle/6789/3788](http://https://dspace.udpu.edu.ua/jspui/handle/6789/3788)
2. Соціальні технології: світовий досвід та тенденції розвитку в Україні: монографія / за ред. В. В. Барабаша. Херсон: Вид-во ПП Вишемирський В. С., 2008. 340 с.
3. Гомонюк О. М., Якубовська Л. П. Особливості підготовки майбутнього фахівця соціальної сфери у Великій Британії. Збірник наукових праць Хмельницького інституту соціальних технологій Університету "Україна". 2013. № 2. С. 43-48.
4. Енциклопедія для фахівців соціальної сфери. 2-ге видання / за заг. ред. проф. І. Д. Звереві. Київ, Симферополь: Універсум, 2013. 536.
5. Карпенко О. Г. Професійна підготовка соціальних працівників в умовах університетської освіти: науково-методичний та організаційно-технологічний аспекти: монографія / за редакцією С. Я. Харченко. Дрогобич: Коло, 2007. 374 с.
6. Капська А. Й. Деякі аспекти професійної підготовки соціальних педагогів і соціальних працівників. *Вісник Глухівського національного педагогічного університету ім. О. Довженка*. Серія: Педагогічні науки. 2010. № 15. С. 12-16.
7. Кремнева Т. Подготовка социальных работников за рубежом. *Социальная работа*. 2005. № 1. С. 46-49.
8. Kruse E. Stufen zur Akademisierung. Wege der Ausbildung für Soziale Arbeit von der Wohlfahrtsschule zum Bachelor. Mastermodell. Siegen: VS Verlag für Sozialwissenschaften, 2004. 265 S.
9. Кулікова А. Є. Зміст підготовки соціальних працівників у Швеції до роботи з дітьми та молоддю. *Європейська наука XXI века – 2007*: матеріали II Междунар. науч.-практ. конф. Педагогические науки. Психология и социология. Днепропетровск: Наука и образование, 2007. Т. 5. С. 80-83.
10. Петрова И. Э. Образование в области социальной работы в Великобритании. *Вестник Нижегородского университета им. Н. И. Лобачевского*. Серия "Социальные науки". 2004. Вып. 1 (3). С. 245-253.

11. Пічкарь О. П. Система підготовки фахівців соціальної роботи у Великій Британії : автореф. дис. канд.тпед. наук : 13.00.04. Тернопіль, 2002. 24 с.
12. Поліщук В. А. Професійна підготовка фахівців соціальної сфери. Зарубіжний досвід. Тернопіль : "Богдан", 2003. 183 с
13. Соціальна робота : підручник / В. А. Поліщук, О. П. Бартош-Пічкарь, Н. М. Горішна, Г. В. Лещук, О. Ю. Пришляк ; за ред. Н. Г. Ничкало. Тернопіль : ВАТ "ТВПК "Збруч". 2010. 330 с.
14. Социальный работник – профессия XXI века. URL: <http://socio.rin.ru/cgi-bin/article.pl?id=655&page=1>.
15. Робочий навчальний план по підготовці "бакалавра" з галузі знань 23 Соціальна робота ДВНЗ "Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника". 4 с.
16. Освітня програма "Соціальна робота" національного університету "Києво-могилянська академія". URL: <https://www.ukma.edu.ua/ects/index.php/fsnst/187-2018-06-13-09-07-15/c/260-2018-11-01-10-30-04>
17. Освітньо-професійна програма "Соціальна робота" Херсонського державного університету. URL: <http://www.kspu.edu/FileDownload.ashx>
18. Освітня програма вищої освіти зі спеціальності 231 Соціальна робота Подільського спеціального навчально-реабілітаційного соціально-економічного коледжу. URL: http://posek.km.ua/images/stories/licenziya/op/sotsalna_robota_bakalavr.pdf

References:

- [1] Baldyniuk O. D. Vedennia profesiinoi dokumentatsii yak vazhlyva skladova profesiinoi pidhotovky maibutnikh sotsialnykh pratsivnykiv. URL: <http://dspace.udpu.edu.ua/jspui/handle/6789/3788>
- [2] Sotsialni tekhnologii: svitovi dosvid ta tendentsii rozvytku v Ukraini: monohrafiia / za red. V. V. Barabasha. Kherson : Vyd-vo PP Vyshemyrskyi V. S., 2008. 340 s.
- [3] Homoniuk O. M., Yakubovska L. P. Osoblyvosti pidhotovky maibutnoho fakhivtsia sotsialnoi sfery u Vulykii Brytanii. *Zbirnyk naukovykh prats Khmelnytskoho instytutu sotsialnykh tekhnologii Universytetu "Ukraina"*. 2013. № 2. S. 43-48.
- [4] Entsyklopediia dlia fakhivtsiv sotsialnoi sfery. 2-he vydannia / za zah. red. prof. I. D. Zvierievoi. Kyiv, Symferopol: Universum, 2013. 536.
- [5] Karpenko O. H. Profesiina pidhotovka sotsialnykh pratsivnykiv v umovakh universytetskoï osvity: naukovo-metodychni ta orhanizatsiino-tekhnolohichni aspekty: monohrafiia / za redaktsiieiu S. Ya. Kharchenko. Drohobych : Kolo, 2007. 374 s.
- [6] Kapska A. Y. Deiaki aspekty profesiinoi pidhotovky sotsialnykh pedahohiv i sotsialnykh pratsivnykiv. *Visnyk Hlukhivskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu im. O. Dovzhenka. Seriya: Pedahohichni nauky*. 2010. № 15. S. 12-16.
- [7] Kremneva T. Podgotovka socialnykh rabotnikov za rubezhom. *Socialnaya rabota*. 2005. № 1. S. 46-49.
- [8] Kruse E. Stufen zur Akademisierung. Wege der Ausbildung für Soziale Arbeit von der Wohlfahrtsschule zum Bachelor. Mastermodell. Siegen: VS Verlag für Sozialwissenschaften, 2004. 265 S.
- [9] Kulikova A. Ye. Zmist pidhotovky sotsialnykh pratsivnykiv u Shvetsii do roboty z ditmy ta moloddu. *Evropejskaya nauka XXI veka – 2007 : materialy II Mezhdunar. nauch.-prakt. konf. Pedagogicheskie nauki. Psihologiya i sociologiya*. Dnepropetrovsk: Nauka i obrazovanie, 2007. T. 5. S. 80-83.
- [10] Petrova I. E. Obrazovanie v oblasti socialnoj raboty v Velikobritanii. *Vestnik Nizhegorodskogo universiteta im. N. I. Lobachevskogo. Seriya "Socialnye nauki"*. 2004. Vyp. 1 (3). S. 245-253.
- [11] Pichkar O. P. Systema pidhotovky fakhivtsiv sotsialnoi roboty u Velykii Brytanii : avtoref. dys. kand.tped. nauk : 13.00.04. Ternopil, 2002. 24 s.
- [12] Polishchuk V. A. Profesiina pidhotovka fakhivtsiv sotsialnoi sfery. Zarubizhnyi dosvid. Ternopil : "Bohdan", 2003. 183 s
- [13] Sotsialna robota : pidruchnyk / V. A. Polishchuk, O. P. Bartosh-Pichkar, N. M. Horishna, H. V. Leshchuk, O. Yu. Pryshliak ; za red. N. H. Nychkalo. Ternopil : VAT "TVPK "Zbruch". 2010. 330 s.
- [14] Socialnyj rabotnik – professiya XXI veka. URL: <http://socio.rin.ru/cgi-bin/article.pl?id=655&page=1>.
- [15] Robochyi navchalnyi plan po pidhotovtsi "bakalavra" z haluzi znan 23 Sotsialna robota DVNZ "Prykarpatskyi natsionalnyi universytet imeni Vasyliya Stefanyka". 4 s.
- [16] Osvitnia prohrama "Sotsialna robota" natsionalnoho universytetu "Kyievo-mohylianska akademiia". URL: <https://www.ukma.edu.ua/ects/index.php/fsnst/187-2018-06-13-09-07-15/c/260-2018-11-01-10-30-04>

- [17] Osvitno-profesiina prohrama "Sotsialna robota" Khersonskoho derzhavnoho universytetu. URL: <http://www.kspu.edu/FileDownload.ashx>
- [18] Osvitnia prohrama vyshchoi osvity zi spetsialnosti 231 Sotsialna robota Podilskoho spetsialnoho navchalno-reabilitatsiinoho sotsialno-ekonomichnoho koledzhu. URL: http://posek.km.ua/images/stories/licenziya/op/sotsialna_robota_bakalavr.pdf

МИХАЙЛИШИН Г. Й., ДОВГА М. М. Состояние профессиональной подготовки будущих социальных работников к работе с молодыми семьями: региональный аспект и зарубежный опыт.

Современные реалии общества требуют работников высокой квалификации, которые должны владеть не только теоретическим материалом, но и быть практически подготовленными к работе с конкретной категорией лиц. Именно такую профессиональную подготовку должны предоставить высшие учебные заведения. Поэтому нами рассмотрены аспекты профессиональной подготовки будущих социальных работников к работе с молодыми семьями, структура и ее система в четырех украинских высших учебных заведениях и проанализированы действующие образовательные программы и рабочие учебные программы подготовки будущих социальных работников за образовательно-квалификационным уровнем "бакалавр". Также рассмотрена подготовка будущих социальных работников в некоторых зарубежных странах и определены преимущества такой подготовки в отличие от украинских высших заведений.

Ключевые слова: профессиональная подготовка будущих социальных работников к работе с молодыми семьями в украинских высших учебных заведениях, образовательные программы, рабочие учебные программы, практика, подготовка будущих социальных работников в зарубежных странах.

MYKHAILYSHYN H. Y., DOVHA M. M. State of professional training of future social workers to work with young families: regional aspects and foreign experience.

The modern realities of society require highly skilled workers who must possess not only theoretical material but also be practically prepared to work with a specific category of persons. Higher education institutions should provide such vocational training. Therefore, we examined the aspects of future social workers' vocational training for work with young families, the structure and its system in four Ukrainian higher education institutions, and analyzed the current educational programs and training courses for future social workers at the bachelor's educational level. It also examines the training of future social workers in some foreign countries and identifies the benefits of such training in contrast to Ukrainian educational institutions.

Keywords: professional training of future social workers to work with young families in Ukrainian educational institutions, educational programs, work training programs, practice, training of future social workers in foreign countries.